

L'estimació de la població activa i de la taxa d'atur a escala local

Tothom, poc o molt, ha llegit o escoltat als mitjans de comunicació, i més en el context actual, termes com taxa d'atur estimat, taxa d'atur registrat o població activa, però sabem realment què signifiquen aquests conceptes i què mesuren? Segurament no del tot. Aclarim-los breument:

- L'indicador que es coneix popularment com a **taxa d'atur** mesura el pes que té la població aturada dins de la població activa. El càlcul seria el següent:

$$\text{Taxa d'atur: (Població aturada / Població activa) * 100}$$

- L'**atur registrat**¹ està format pels demandants d'ocupació inscrits a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya (OSOC) pendents de cobrir l'últim dia de cada mes. Es poden obtenir dades d'aturats mensualment a escala municipal.
- L'**atur estimat**² és aquell que s'obté de l'Enquesta de Població Activa (EPA). Normalment, aquesta és la dada que acostuma a aparèixer als mitjans de comunicació i és la que s'utilitza com a mesura de referència per a fer comparacions internacionals.
- La **població activa** està formada per tota persona en edat laboral³ que o bé treballa en una ocupació remunerada (població ocupada) o bé es troba en plena cerca d'ocupació (població aturada). Per tant, la població activa es divideix en dos grups: els ocupats i els aturats. La població aturada està inclosa dins de la població activa.

D'on s'obtenen aquestes xifres? De tres fonts:

- **SISPE (Sistema d'Informació dels Serveis Públics d'Ocupació).** Sistema que permet recollir millor la informació que s'utilitza per a l'elaboració estadística de l'atur registrat i que aboca dades de qualitat estadística molt superior i molt més fiables que les anteriors. L'atur s'obté de l'explotació del fitxer de demandants d'ocupació inscrits a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya (OSOC) pendents de cobrir l'últim dia de cada mes.
- **Enquesta de Població Activa (EPA)**⁵. L'enquesta aporta dades trimestralment i la seva representativitat arriba fins a l'escala provincial, és a dir, no ofereix dades per dessota d'aquesta escala, tret de comptades excepcions i de capitals de província i municipis de més de 100.000 habitants.
- **Censos de població i habitatges**⁴. Les operacions censals aporten informació a escala municipal però tenen l'inconvenient de que la darrera operació queda ja molt lluny (2001) i la següent no es realitzarà fins al 2011, i les dades oficials no es publicaran, molt probablement, fins al 2012 o 2013.

La situació fins ara

L'EPA és la font de referència per mesurar l'activitat i l'atur a escala provincial, catalana i espanyola perquè aporta informació actualitzada trimestralment. Però, què es fa quan es vol conèixer l'activitat i l'atur a la comarca o al municipi? Doncs,

fer ús de l'activitat censal, xifra molt desfasada en el temps i que infravalora el volum de població activa després de l'intens procés migratori produït durant els darrers anys, i posar-la en relació amb l'atur registrat del SOC.

Cal destacar que no es poden comparar directament les dades que s'obtinguin d'aquestes dues fonts perquè, tot i mesurar els mateixos conceptes, ho fan de manera diferent. És a dir, no es pot comparar, per exemple, la *taxa d'atur estimat* de la província de Barcelona amb la *taxa d'atur registrat* de Badalona perquè tant la població activa com l'aturada de les dues taxes s'obtenen a través de criteris i períodes diferents.

Per tant, apareix la necessitat de dissenyar un mètode de càlcul de la població activa a escala municipal que solucioni aquestes incompatibilitats.

El nou mètode de càlcul de població activa i de taxa d'atur

La Xarxa d'Observatoris del Desenvolupament Econòmic Local⁶ ha dissenyat i analitzat diferents mètodes de càlcul a partir dels següents criteris: senzill d'utilitzar, aplicable a escala municipal, actualitzable mensualment i comparable interterritorialment.

Fetes les comprovacions i valoracions pertinents entre ells s'ha optat per un mètode que, bàsicament, el que fa és aplicar les taxes d'activitat⁷ per sexe i edat que estan disponibles a l'EPA provincial (es pren la mitjana dels quatre trimestres anuals per evitar efectes conjunturals) a la població potencialment activa⁸ (16 a 64 anys) del municipi publicada per l'INE a 1 de gener de cada any. D'aquí obtenim una població activa *estimada* per sexe i edat del municipi.

Com s'obté la taxa d'atur? Calculant el percentatge de població aturada *registrada* (la que el SOC publica mensualment) sobre la població activa *estimada* (la que s'ha obtingut prèviament). El càlcul seria el següent:

$$\text{Taxa d'atur registrat estimada: } (\text{Població aturada } \textit{registrada} / \text{Població activa } \textit{estimada}) * 100$$

Cal dir que aquest mètode presenta l'inconvenient de relacionar dos grups de població que provenen de fonts diferents (la població aturada registrada és la que publica el SOC mentre que la població activa és estimada). Tanmateix, aquest mètode és més pertinent i aporta resultats més ajustats a la realitat que el mètode que es feia servir fins ara, que relacionava també la població aturada *registrada* amb la població activa del *Cens de l'any 2001*.

Mètode clàssic vs mètode nou: un exemple

Per tal d'entendre millor les diferències entre els dos mètodes, es presenten les dades d'actius i les taxes d'atur del mes d'abril del 2009 del Barcelonès Nord:

	Aturats registrats	Mètode anterior		Mètode nou		Diferència
		Actius (Cens 2001)	Taxa d'atur (%)	Actius (estimació)	Taxa d'atur (%)	
Homes	17.470	102.929	17,0%	112.477	15,5%	1,4%
Dones	14.100	69.179	20,4%	85.386	16,5%	3,9%
Total	31.570	172.108	18,3%	197.863	16,0%	2,4%

La principal conseqüència quan es calcula la taxa d'atur a través del nou mètode és que aquesta és notablement inferior a la taxa obtinguda a

través del mètode anterior. Per què? Perquè si bé el numerador és el mateix en els dos casos (els aturats registrats), el denominador és diferent: la xifra d'actius *estimats* és superior a la xifra d'actius *censals*. Aquest fet és normal si tenim en compte factors com la progressiva incorporació de la dona al món del treball i el notable increment de població, sobretot en edat activa, degut al procés migratori produït durant els darrers anys. Aquests dos factors s'han produït en els anys posteriors al 2001 i, per tant, no queden recollits al Cens.

En l'exemple del mes d'abril s'observa com la població activa recollida al Cens del 2001 era de 172.108 persones, mentre que la població activa estimada en base a l'EPA provincial del 2008 és de 197.863 persones. Aquest increment d'actius, de gairebé el 15%, fa que el pes dels aturats disminueixi en gairebé 2,5 punts percentuals, passant d'un 18,3% en el càlcul anterior a un 16,0% en el nou mètode.

Disponibilitat i comunicació de les dades

Tant les dades de població activa estimada per edat i sexe com les taxes d'atur també per edat i sexe es trobaran disponibles pels 311 municipis de la província cada mes al portal d'informació socioeconòmica [HERMES](#). Aquestes dades seran calculades a partir de l'any 2006 per poder disposar de sèries robustes i suficientment llargues per poder analitzar tendències.

Els observatoris de la XODEL també calcularan i comunicaran en les seves publicacions les dades d'activitat i atur seguint aquest mètode sempre citant l'autoria del mètode de càlcul.

Notes

1. L'atur registrat es correspon amb les demandes d'ocupació pendents de cobrir l'últim dia de cada mes a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya, que compleixen els criteris estadístics per mesurar l'atur registrat establerts en l'Ordre ministerial d'11 de març de 1985 (BOE de 14 de març de 1985). Una persona es classifica en l'atur registrat si és un demandant d'ocupació inscrit en una OSOC que no es troba en cap de les situacions següents:

- Els treballadors ocupats que sol·licitin un treball per compatibilitzar-lo amb l'actual o canviar-lo pel que ocupen, les persones que estan en suspensió o reducció de jornada per un expedient de regulació d'ocupació i els que estan ocupats en un treball de col·laboració social.
- Els treballadors sense disponibilitat immediata per treballar o en situació incompatible amb el treball: jubilats, pensionistes d'invalidesa absoluta o gran invalidesa, persones majors de 65 anys, treballadors en situació d'incapacitat laboral transitòria o baixa mèdica, demandants que estan complint el servei militar, estudiants d'ensenyament oficial reglat menors de 25 anys o que superen aquesta edat però són demandants de primera ocupació i els de formació ocupacional que compleixin les condicions següents:
 - a) les seves hores lectives superin les 20 hores setmanals
 - b) tinguin una beca de manutenció
 - c) siguin demandants de primera ocupació
- Els treballadors que demanden exclusivament una ocupació de característiques específiques: els que sol·liciten una ocupació a domicili, o per un període inferior a tres mesos o una jornada setmanal inferior a 20 hores, els que s'inscriuen en les oficines d'ocupació com a requisit previ per participar en un procés de selecció per un lloc de treball determinat i els que sol·liciten un treball exclusivament per l'estranger.
- Els treballadors eventuais agraris beneficiaris del subsidi especial per atur, mentre l'estiguin rebent o mentre no hagi passat un període superior a un any des del dia del naixement del dret.
- Els demandants registrats com a aturats que es neguen injustificadament a participar en cursos de formació ocupacional.

2. Es consideren aturats a totes les persones de 16 o més anys que reuneixin simultàniament les següents condicions:

- Sense treball, es a dir, que no hagin tingut una ocupació per compte aliè ni per compte propi durant la setmana de referència.
- En busca de treball, es a dir, que hagin pres mesures concretes per a buscar un treball per compte aliè o hagin fet gestions per a establir-se pel seu compte durant el mes precedent.
- Disponibles per a treballar, es a dir, en condicions de començar a fer-ho en un termini de dues setmanes a partir del diumenge de la setmana de referència.

També es consideren aturades les persones de 16 o més anys que durant la setmana de referència han estat sense treball, disponibles per a treballar i que no busquen feina perquè ja n'han trobat una a la que s'hi incorporaran dins dels tres mesos posteriors a la setmana de referència. Per tant, en aquest cas no s'exigeix el criteri de cerca efectiva de feina.

Les persones absents del treball a conseqüència d'una suspensió per regulació que no siguin considerades ocupades, és a dir aquelles en les que el seu ocupador els paga menys del 50 per cent del seu sou i que es reincorporaran al seu treball després de passats tres mesos, són aturades si han buscat treball i estan disponibles per a realitzar-lo.

Si una persona satisfà les condicions de la definició d'aturat es considerarà com a tal, malgrat que compatibilitzi aquesta situació amb una altra com la d'estudiant o tasques de la llar.

Els aturats es subdivideixen en: aturats que busquen primera ocupació i aturats que han treballat anteriorment.

3. L'edat laboral normalment es aquella compresa entre els 16 i els 64 anys complerts, si bé en alguns casos es pren el grup que té més de 16 anys.

4. Els censos de població són recomptes exhaustius de la població que la legislació obliga a realitzar de forma periòdica a les Oficines d'Estadística dels Estats, normalment cada deu anys, per a conèixer les característiques socials i demogràfiques dels seus habitants. A Espanya, els Censos de Població i habitatges els realitza l'Institut Nacional d'Estadística (INE). Simultàniament als Censos de Població es realitzen els Censos d'habitatges, per així permetre relacionar les característiques dels habitants amb els habitatges que ocupen.

5. L'Enquesta de Població Activa (EPA) és una investigació per mostreig de caràcter continu duta a terme per l'INE a tot el territori espanyol, que s'adreça a la població que resideix en habitatges familiars. La seva finalitat fonamental és conèixer les característiques de la població en relació amb el mercat de treball. Els seus resultats, publicats trimestralment, són considerats els de referència a tots els organismes oficials d'Espanya i internacionals. De fet, les seves dades omplen, una vegada a l'any, l'Enquesta de Forces del Treball d'Eurostat.

6. La [Xarxa d'Observatoris del Desenvolupament Econòmic Local \(XODEL\)](#), creada el 1996 està integrada actualment per 24 observatoris de la província de Barcelona i coordinada per l'[Oficina Tècnica d'Estratègies del Desenvolupament Econòmic](#) de l'Àrea de Desenvolupament Econòmic de la Diputació de Barcelona.

7. La població econòmicament activa considerada per l'EPA és el conjunt de persones de 16 o més anys d'edat (de 16 a 64 anys per calcular les taxes) que, durant la setmana de referència subministren mà d'obra per a la producció de bens i serveis econòmics o que estan disponibles i fan gestions per a incorporar-se a l'esmentada producció.

La població activa recollida a l'Enquesta queda subdividida en:

- Forces Armades, constituïdes pels professionals de l'Exèrcit.
- Població activa civil, constituïda per la resta de la força de treball.

8. La població potencialment activa (PPA) és el conjunt de persones de 16 o més anys d'edat (de 16 a 64 anys per calcular les taxes).